

Budapestre vonatkozó újságcikkek

Szerző:

Cím:

Forrás:

(Hely)

(Idő)

(Köt. v. füz.)

(Cím)

Osztályozás

Tárgy

Hely

Idő

Személy

Bp.

1942 x. 28.

92

Fáy

"1942"

*Lásd
Vörösmartyék
a főtől hátról
1942 x. 28. sz.
cikkhat is*

Még egyszer a Fáy-házról

Az olvasók elnéző türelmet kerem, hogy visszatérjek néhány szóval dr. Pápa Miklós újabb levelére a főtől Fáy-ház ügyében, a turista-utikönyvvel kapcsolatban, amelyre annak a beállításának igazolásául hivatkozik, hogy a főtől Somlyó-hegyen lévő dűledező préház Vörösmartyé lett volna. Nem a magam igazát akarom védeni, erre nincs szükség, hiszen irodalomtörténeti tényeket írtam meg cikkemben.

Dr. Pápa Miklós egy utikönyv adataira támaszkodik, de az idézett részből kitér, hogy tévesen értelmezte őket. Szerinte a könyv nem állítja, hogy a ház Vörösmartyé lett volna, de nem állítja az ellenkezőjét sem. Így „logikusan” mindenki csak arra gondolhat, hogy az a ház, amely a Vörösmartyé-féle szőlőben állt, nyilván Vörösmartyé volt. A könyv azonban — az idézett szöveg szerint — a Vörösmartyé-féle szőlőben álló „kőből épült kicsi, négyszögletes kunyhó”-ról szól. Viszont sem dr. Pápa Miklós első levele, sem öccsének cikke nem ír egy szót sem arról a kunyhóról, hanem csak az omladozó Fáy-préházról, de mint Vörösmartyé házáról. Pedig az utikönyv is világosan megmondja, hogy a költő a Főtől a kunyhó mellett lévő akkori Fáy András-féle

szőlő borháza előtt összegyűlt vendégeknek szavalta el. Két külön épületről van tehát szó: A Fáy-házról és az úgynevezett Vörösmartyé-kunyhóról, amelyet valószínűleg a helybeli nép kegyelte keresztelt el így a Főtől dal szerzőjének emlékére, vagy mert a kunyhó falában lévő emléktábla utolsó, de legismertebb neve Vörösmartyé, s talán ebből gondolták, hogy mint házigazda, szerényen a névsor végére maradt, holott az abc-rend hozta így.

Azt, hogy Vörösmartyé a Főtől dalt ebben a kunyhóban írta, tudommal semmiféle adat nem igazolja. Ha csak a Vasárnapi Ujság 1892. évi 43. számának egy rajza nem, amely a kunyhót ábrázolja, s aláírása azt mondja, hogy ott írta a költő versét. A rajz szerzője Lipek Lajos főtől festőművész, aki nyilván a helyi hagyományt fogadta el. A dal nem az emlékeztetés 1842-i szüretén készült. Vörösmartyé már évek óta ígérgette barátai, főként Toldy ösztönzésére, hogy ír majd ő is a főtől szüretre egy bordalt. 1842-ben végre beváltotta ígértét. Mikor október 5-én legbensőbb barátjával, Deákkal kikocsizott Főtra, a vers már leírva, zsebében volt, s fel is olvasta Deáknak. Rajta kívül más nem tudott

a szüreti ebéd meglepetéséről. A költeménynek ekkor még nem is volt címe, s csak az első lelkes hallgatók keresztelték el Főtől dal-nak, a hely és alkalom emlékére. Erről természetesen nem szóltam cikkemben, mert nem a Főtől dal keletkezésének történetét akartam megírni, hanem a Fáy-ház siralmas állapotára szerettem volna felhívni a figyelmet.

Hogy a kunyhó emléktábláját valóban Ferenczy készítette annakidején, azt a felirat stílusa, kivitelezése és a kelet: 1837 máj. 30. (Fáy 51. születésnapja) világosan mutatja. Az utikönyv állítása, hogy a táblát csak a Főtől dal 50 éves jubileumán helyezték el, tehát téves, de megmagyarázható. Fáy kitűnő életrajzírója, Badics Ferenc szerint (műve 1890-ben jelent meg), a romlóféiben lévő házikóbból a 80-as évek végén az akkori tulajdonos, bizonyos Mihály János hazavittette az emléktáblát, talán hogy megóvja a pusztulástól. Valószínűleg csak az 1892-es ünnepségre helyezték vissza az ugyanakkor kitartozott kunyhó falába, amelynek tulajdonosa a hozzátartozó szőlővel együtt akkor már gr. Károlyi Sándor volt. Az ünnepség koszorúja ma is ott van. Ugyancsak Badics említi, hogy Fáy gazdasági jegyzetei szerint az ő eredeti szőlőbirtoka, több mint 2 kat. hold, a keleti rész volt, vagyis

a ház és kunyhó körüli terület, a Vörösmartyé-Ferenczy-rész tehát a préházról balkézre, nyugatra lehelyezett.

Ha már Vörösmartyé mint háztulajdonos és szőlőbirtokos került szóba, említsük meg, hogy ehhez a ranghoz sohasem jutott el. Magyar költő számára elérhetetlen volt az akkoriban. Főtől szőlőjét is, amelyet valószínűleg csak részben fizetett ki, hamarosan el kellett adnia Fáy-nak. Még egyszer próbálkoztam a gazdálkodással, amikor 1849-ben rombadől körülötte az ország, s vele a maga nemzetépítő munkájának minden eredménye és értelme. Életének roncsaival hazamegy szülőföldjére, s 1850-ben házát, földet és szőlőt bérel Baracsán, majd Nyéken. A „Nemzet költője” keserű, életunt, világgyűlölő magányban szőlőt, dinnyét és dőhánt termel, míg azt is meg nem unja. Öt év alatt alig ír valamit. Töredékes hattyúdala a legfőbb reménytelenség:

*Fogytán van napod,
Fogytán van szerencséd.
Ha volna is, minek?
Nincs ahová tennéd.*

*Mire virradsz te még
Szegény magyar költő!
Van-e még reményed?
Lesz-e még hajnalod?*

Végül még valamit az említett utikönyvről. Tisztelem és nagyrabecsü-

lóm a turistatársadalmat, s ezért csodálom Pápa Miklós felfogását, hogy az ilyen utikönyvek kisebb hibáit meg kell bocsátanunk. Eppen mivel az ilyen munkák célja és rendeltetése, hogy a kirándulókat — akik nem mindig tudós szakértők — tájékoztassa egy vidék viszonyairól, nevezetességeiről és emlékeiről, szerkesztőjének nagy körültekintéssel kell dolgoznia. Különösen ha — mint Pápa Miklós mondja — „a jelenleg forgalomban lévő utikalauzok jórésze út-törő munka, az illető vidék első rendszeres ismertetésére”. Nem tudom, az idézett utikönyv többi része is úgy hemzseg-e a hibáktól, mint az idézett néhány sor, mert akkor nagyon hamis utat mutat azoknak, akik ráhíznak magukat, s nemcsak megtalálni akarják az egyes helyeket, hanem szeretnék pontosan ismerni is a hozzájuk fűződő tudnivalókat. Különben is furcsa „turista”-utikönyv lehet az, amelynek szerzője — anélkül, hogy járt volna a helyszínen — ma sem létező szoborról ír, s azt is máshová helyezi, mint ahol alapzata áll.

Ami a Fáy-ház tulajdonosának különös átváltozását illeti, nem tudok hozzászólni, ez a pszichiaterek dolga. Semmi okom kétségbevonni, hogy 10 évvel ezelőtt szíves vendégszeretettel fogadta a látogatókat. Engem azonban elsősorban a mostani helyzet, a

ház siralmas állapota érdekelt és ez mindenestre inkább árnyékot, mint fényt vet a tulajdonosra. Köszönöm dr. Pápa Miklós lelkes ügypártolását, s hogy hozzászólásával alkalmat adott a kérdés megvilágítására és arra, hogy felhívjuk a társadalom figyelmét a Fáy-ház sürgős megmentésére. Mert hogy ez a legfontosabb kérdés, abban mindnyájan egyetértünk.

Kovalovszky Miklós